

БОНДАРЕНКО П. А.

студент 2 курсу спеціальності правознавство ЖНАЕУ, м. Житомир,
Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ПОВОДЖЕННЯ З РАДІОАКТИВНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

Правовий режим поводження з відходами - це система встановлених законодавством правових заходів, норм і правил, що визначають правові засади поводження з відходами з метою попередження негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини [1].

Основними принципами державної політики у сфері поводження з відходами є пріоритетний захист довкілля та здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів з метою забезпечення його сталого розвитку [2].

Актуальність даної теми зумовлена тим, що одним з основних напрямів державної політики на даному етапі розвитку українського суспільства є реалізація прав громадян, що знайшло закріплення у Конституції України та інших нормативно – правових актах [3, с.5].

В сучасних умовах зростання економіки України частково залежить від ефективного використання атомної енергетики. Для цього доцільним та необхідним постає вдосконалення правового регулювання атомної енергетики в Україні [4, с.276].

Механізм правового регулювання атомної енергетики складається із таких елементів:

- норми права – загальнообов'язкові правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин у сфері атомної енергетики;
- правовідносини– вольові суспільні відносини, що виникають на основі норм права у досліджуваній сфері;
- акти реалізації норм права– процес фактичного втілення конкретних приписів правових норм щодо конкретних суб'єктів у галузі захисту об'єктів довкілля [5, с.130].

В Україні державне регулювання в сфері атомної енергетики здійснюється як органами загальної компетенції, так і органами спеціальної компетенції.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (ч. 2ст. 6Конституції України) [6, с.97].

Статтею 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні діяти в лише на підставі в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України [7, с.294].

Радіоактивні відходи (РАВ) – матеріальні об'єкти і субстанції, активність радіонуклідів чи радіоактивне забруднення яких перевищує межі, встановлені діючими нормами, за умови, що використання цих об'єктів і субстанцій не передбачається (Закон України “Про поводження з радіоактивними відходами”) [8]

Радіоактивні відходи становлять підвищену небезпеку для життя і здоров'я людини та довкілля. Система заходів, пов'язаних із запобіганням шкідливому впливу радіоактивних відходів, передбачена Комплексною програмою поводження з радіоактивними відходами, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1999 року. Ці питання також врегульовані законами України “Про поводження з радіоактивними відходами”, “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку”, “Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання”, “Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення”.

Поводження з радіоактивними відходами – це всі види діяльності, що стосується оперування, попередньої обробки, обробки, кондиціонування, перевезення, зберігання чи захоронення відходів. Право на поводження з радіоактивними відходами мають тільки юридичні та фізичні особи, які отримали у встановленому порядку дозвіл органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки на здійснення відповідного виду діяльності (ліцензіати). Такі особи зобов'язані забезпечувати безпеку під час проектування, вибору майданчика, будівництва, експлуатації та зняття з експлуатації споруд, призначених для поводження з радіоактивними відходами; забезпечувати розробку програм щодо безпеки поводження з радіоактивними відходами; вести власний облік таких відходів; забезпечувати їх фізичний захист тощо.

У місцях розміщення об'єктів, призначених для розміщення радіоактивних відходів, може бути встановлений особливий режим території, а також виділяється санітарно-захисна зона і зона спостереження. Розміри і межі зазначених зон визначаються у проекті згідно з нормами, правилами і стандартами у сфері використання ядерної енергії і затверджуються місцевими радами. У межах таких зон забороняється: проживання населення; здійснення всіх видів водокористування, лісокористування та користування надрами; проведення наукових досліджень без спеціальних дозволів; здійснення без спеціального дозволу сільськогосподарської, лісогосподарської та іншої виробничої діяльності, спрямованої на одержання товарної продукції, а також будівництво об'єктів

соціального та громадського призначення; будь-яка інша діяльність, яка не забезпечує режим радіаційної безпеки [1].

На території України з метою виключення можливості неконтрольованого накопичення радіоактивних відходів та забезпечення оперативного контролю за їх місцезнаходженням і переміщенням, умовами їх зберігання та захоронення ведеться Державний облік радіоактивних відходів. Він включає: ведення Державного реєстру радіоактивних відходів; ведення Державного кадастру сховищ радіоактивних відходів та перелік місць тимчасового їх зберігання.

Усі юридичні та фізичні особи при здійсненні будь-якого виду діяльності у сфері поводження з радіоактивними відходами зобов'язані дотримуватися норм, правил і стандартів щодо ядерної і радіаційної безпеки.

Перевезення на територію України радіоактивних відходів з територій інших держав забороняється, крім тих, що утворилися внаслідок послуг, які було надано Україні іншою державою і на які поширюється дія контрактної угоди між ними щодо повернення таких відходів в Україну. Таке перевезення здійснюється відповідно до Правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2006), затверджених наказом Держатомрегулювання України від 30 серпня 2006 року. Умови та режим перевезення таких відходів повітряним, залізничним, водним або автомобільним транспортом погоджуються з відповідними службами Міністерства внутрішніх справ України [1].

Невід'ємним фактором у процесі виробництва електричної енергії на АЕС є утворення радіоактивних відходів різної активності та агрегатного стану, яке відбувається як безпосередньо при перебігу основного технологічного процесу, так і при здійсненні регламентних та ремонтних операцій.

Як зазначено у “Енергетичній стратегії України на період до 2030 року”, безпечне поводження з радіоактивними відходами (РАВ), а також відпрацьованим ядерним паливом є одним із найважливіших факторів сталого розвитку ядерної енергетики держави.

На Рівненській АЕС поводження з експлуатаційними РАВ включає збір, первинну переробку до стану, прийняттого для транспортування та тимчасового зберігання РАВ у проектних сховищах ВП АЕС для рідких і твердих РАВ. Проектами РАЕС не передбачалось технологічних ліній для підготовки РАВ до передачі на захоронення, тому удосконалення системи поводження з РАВ є нагальною потребою і має на меті забезпечення переробки РАВ до стану, прийняттого до передачі спеціалізованому підприємству на довгострокове зберігання у централізованих сховищах та остаточне захоронення.

Планування діяльності поводження з РАВ на ВП РАЕС здійснюється згідно з “Комплексною програмою поводження з радіоактивними відходами у ДП НАЕК “Енергоатом” на період 2012-2016рр.”. Вона визначає основні напрями діяльності та перелік заходів щодо поводження з РАВ у ДП НАЕК «Енергоатом», зокрема з мінімізації утворення РАВ, з удосконалення діючих систем поводження з РАВ на майданчиках ВП АЕС, з будівництва комплексних ліній з переробки РАВ для підготовки РАВ АЕС до передачі у власність держави, з забезпечення АЕС контейнерами, з гармонізації та удосконалення нормативно-методичної бази в галузі поводження з РАВ АЕС, тощо.

Комплексна програма розроблена з урахуванням вимог та положень наступних базових документів: Закону України “Про поводження з радіоактивними відходами”, від 30.06.1995р. № 256/95-ВР; Закону України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” від 21.03.1995 № 40/95-ВР; Закону України “Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами” від 17.09.2008р. № 516-VI; Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.08.2009р. № 990-р.

Метою реалізації Комплексної програми є:

- гармонізація та удосконалення нормативно-методичної бази в сфері поводження з РАВ;
- підвищення рівня керованості і оперативного контролю реалізації заходів, визначення пріоритетності заходів, виключення дублювання, тощо;
- своєчасне планування, підготовка обґрунтувань щорічних обсягів фінансування при формуванні тарифу та забезпечення необхідного фінансування для реалізації запланованих заходів;
- забезпечення мінімального рівня утворення РАВ;
- підвищення експлуатаційної готовності та рівня безпеки.

Для виключення виходу РАВ у навколишнє середовище передбачений багато бар'єрний захист. При поводженні з РАВ здійснюється радіаційний контроль стану захисних бар'єрів, виробничих приміщень, навколишнього середовища, за нерозповсюдженням радіоактивних забруднень, а також технологічний та дозиметричний контроль [8].

Список використаних джерел:

1. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1368080855736/pravo/pravoviy_rezhim_povodzhennya_vidhodami
2. Закон України “Про відходи” [Електронний ресурс] Сайт Офіційний портал ВРУ – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>
3. Німко, О.Б. Державне регулювання забезпечення соціальним житлом: правові та організаційні засади / О.Б. Німко // Техника и технология. Современные тенденции в науке и образовании / Inżynieria i technologia. Współczesne tendencje w nauce i edukacji. (29.01.2013 – 31.01.2013) – Kraków: – 2013. – С. 5-8.
4. Німко О.Б. Міжнародне співробітництво та адміністративно-правове регулювання атомної енергетики в Україні та світі / О. Б. Німко // Часопис Київського університету права : український науково-теоретичний часопис. – 2016. – № 2. – С. 276–281.
5. Німко О.Б. Механізм правового регулювання організації та проведення земельних аукціонів в Україні / О.Б. Німко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 10. – С. 130 – 132.
6. Німко О.Б. Проблемні питання законодавства, що регулює встановлення внесків загальнообов'язкового державного соціального пенсійного страхування фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування / О.Б. Німко // Наукові праці Національного

авіаційного університету. Серія : Юридичний вісник «По- вітряне і космічне право». – № 4 (17). – 2010. – С. 97 – 101.

7. Німко О.Б. Правові засади державного регулювання здійснення оціночної діяльності для цілей оподаткування / О.Б. Німко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Научный журнал. Серия: Юридические науки. – №4. – Симферополь, 2012. – С. 292 – 295.

8. Рівненська Атомна Електростанція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rnpp.rv.ua/handling-rao.html>